

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ

PROBLEMS OF DETERMINING THE OBJECT OF ADMINISTRATIVE OFFENSES RELATED TO CORRUPTION

Мета статті полягає у здійсненні комплексно-системного аналізу нормативних засад, теоретичних основ адміністративного права та узагальненої практики, на основі якого розкрити проблеми визначення об'єкту адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. У статті проаналізовано проблеми визначення об'єкту адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. Об'єктом адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією є коло суспільних відносин, що підлягають врегулюванню нормами адміністративного права та завдають шкоди чинному правому порядку шляхом вчинення неправомірних корупційних діянь. Підкреслено, що об'єктом будь-якого адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією є ті чи інші суспільні відносини, щодо запобігання конкретному правопорушенню, встановленої вимоги, заборони чи обмеження законодавства у сфері запобігання та протидії корупції, які є індивідуальними для кожного із видів таких правопорушень. Зроблено висновок, що об'єктом будь-якого адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією є ті чи інші суспільні відносини, щодо запобігання конкретному правопорушенню, встановленої вимоги, заборони чи обмеження законодавства у сфері запобігання та протидії корупції, які є індивідуальними для кожного із видів таких правопорушень. В статті 172-4 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. В статті 172-5 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків. В статті 172-6 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню вимог фінансового контролю. В статті 172-7 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. В статті 172-8 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню законодавства щодо незаконного використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень. В статті 172-8-1 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. В статті 172-9 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері невжиття заходів щодо протидії корупції. В статті 172-9-1 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням. В статті 172-9-2 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля.

Ключові слова: *корупція, запобігання корупції, адміністративне правопорушення, адміністративне правопорушення пов'язане з корупцією, Збройні Сили України.*

The purpose of the article is to carry out a complex and systematic analysis of regulatory principles, theoretical foundations of administrative law and generalized practice, on the basis of which to reveal the problems of determining the object of administrative offenses related to corruption. The article analyses the problems of determining the object of administrative offenses related to corruption. The object of administrative offenses related to corruption is the circle of social relations that are subject to regulation by the norms of administrative law and harm the current legal order by committing illegal acts of corruption. It is emphasized that the object of any administrative offense related to corruption is one or another social relations regarding the prevention of a specific offense, the established requirement, prohibition or limitation of legislation in the field of prevention and counteraction of corruption, which are individual for each of the types such offenses. It was concluded that the object of any administrative offense related to corruption is one or another social relations regarding the prevention of a specific offense, the established requirement, prohibition or limitation of legislation in the field of prevention and counteraction of corruption, which are individual for each of types of such offenses. In Article 172-4, the object of the offense is social relations arising in the sphere of prevention of violation of restrictions on coexistence and combination with other types of activities. In Article 172-5, the object of the offense is social relations that arise in the field of preventing violations of legal restrictions on receiving gifts. In Article 172-6, the object of the offense is public relations arising in the field of preventing violations of financial control requirements. In Article 172-7, the object of the offense is public relations arising in the field of preventing violations of requirements for the prevention and settlement of conflicts of interest. In Article 172-8, the object of the offense is public relations that arise in the field of prevention of violations of legislation regarding the illegal use of information that has become known to a person in connection with the performance of official or other powers defined by law. In Article 172-8-1, the object of the offense is public relations that arise in the field of preventing violations of the restrictions established by law after the termination of the powers of a member of the National Commission, which carries out state regulation in the fields of energy and communal services. In Article 172-9, the object of the offense is public relations arising in the field of failure to take measures to combat corruption. In Article 172-9-1, the object of the offense is public relations that arise in the field of preventing violations of the ban on placing bets on sports related to the manipulation of an official sports competition. In Article 172-9-2, the object of the offense is public relations arising in the field of prevention of violations of legislation in the field of environmental impact assessment.

Key words: *corruption, prevention of corruption, administrative offense, administrative offense related to corruption, Armed Forces of Ukraine.*

Актуальність теми. Проблема запобігання корупції стає дедалі актуальнішою не тільки для практиків, а й для теоретиків права, оскільки наукові підходи до її правильного трактування, «подрібнення» соціального явища на окремі види антисоціальної поведінки, правові вчинки, до їх криміналізації, відмежування суміжних складів протиправних корупційних діянь від інших заборонених законом діянь формують базис для ефективної протидії явищу [1]. Сучасні реалії засвідчують, що основні юридичні терміни та поняття в цій сфері потребують уточнення змісту та поглибленого дослідження, без чого неможливо досягти результативного впливу на корупцію [8].

Огляд останніх досліджень. Запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаних із корупцією аналізували у своїх наукових доробках такі вчені як: В. Авер'янов, С. Алфьоров, А. Басов, М. Бездольний, О. Безпалова, Ю. Битяк, С. Гончарук, О. Губанов, О. Джафарова, В. Загородній, Н. Задирака, О. Клок, Ю. Коваленко, В. Колпаков, А. Комзюк, Г. Лученцов, П. Лютиков, М. Мельник, В. Настюк, О. Пасека, А. Приходько, С. Рогульський, С. Сербогін, С. Стеценко, М. Хавронюк, О. Шимон та ряд інших.

Однак, в Україні і досі ситуація з корупцією є складною, що досить негативно впливає на імідж нашої держави на міжнародній арені. Відповідно, проблеми визначення об'єкту адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією є своєчасним науковим викликом.

Мета статті полягає у здійсненні комплексно-системного аналізу нормативних засад, теоретичних основ адміністративного права та узагальненої практики, на основі якого розкрити проблеми визначення об'єкту адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Виклад основних положень. Для належного теоретичного осмислення змісту правопорушень, пов'язаних із корупцією, неабияке значення має аналіз елементів складів цих правопорушень, оскільки саме вони дають змогу визначити характерні особливості того чи іншого правопорушення, відмежувати склади правопорушень, пов'язаних із корупцією, від суміжних деліктів (дисциплінарних проступків, злочинів), встановити момент їх закінчення тощо. Акцент уваги на елементах складів правопорушень, пов'язаних із корупцією, а також їх ознаках, дасть змогу визначити проблемні аспекти регламентації відповідальності за правопорушення цієї категорії, підтвердити або спростувати доцільність віднесення того чи іншого правопорушення до категорії правопорушень, пов'язаних із корупцією, а також визначити можливі шляхи удосконалення чинного антикорупційного законодавства України. Поняття складу адміністративного правопорушення, як і його елементів, не відображені безпосередньо в законодавстві України. Відповідно, визначення їх змісту стало завданням доктрини адміністративного права [5].

Досліджуючи юридичний склад адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, Цабека К.Є. доречно зазначає, що важливе значення для притягнення особи до адміністративної відповідальності мають правильність та об'єктивність адміністративно-правової оцінки вчиненого нею протиправного діяння (дії чи бездіяльності), що передбачає обрання оптимального заходу для здійснення впливу на правопорушника. У свою чергу, кожному випадку вчинення адміністративного правопорушення притаманна наявність у сукупності певних характерних ознак, що дозволяє встановити якою юридичною нормою адміністративного законодавства вчинене діяння (дія чи бездіяльність) визнається як протиправне. Визначальною умовою застосування до особи адміністративної відповідальності є наявність в її діянні юридичного складу адміністративного правопорушення (проступку) [2, с. 112].

Погоджуючись з думкою автора, слід зазначити, що для того, щоб кваліфікувати корупцію саме як адміністративне правопорушення необхідним є визначення юридичного складу такого правопорушення, а тому доцільно було б дослідити підходи деяких вчених до визначення юридичного складу адміністративного правопорушення. Так, О.В. Белікова в своїй праці зазначає, що будь-яке протиправне, винне діяння, за здійснення якого чинним законодавством України передбачена адміністративна відповідальність, може бути визнане правопорушенням тільки за наявності у відповідному діянні певних ознак (елементів) складу адміністративного правопорушення [3, с. 22]. В свою чергу, колектив авторів підручника «Адміністративне право України» на чолі з В.В. Галунько визначають юридичний склад адміністративного проступку як сукупність ознак єдності об'єктивних і суб'єктивних характеристик, які потрібні для визначення такого діяння правопорушенням (об'єкт проступку; об'єктивна сторона; суб'єкт проступку; суб'єктивна сторона) [4, с. 293]. На думку В. Колпакова, під юридичним складом адміністративного проступку слід розуміти передбачений нормами права комплекс ознак (елементів), за наявності яких певне протиправне діяння можна кваліфікувати як адміністративний проступок [6, с. 13]. Міловідова С.В. зазначає, що концептуальне розуміння складу адміністративного правопорушення полягає, зокрема, у визначенні його як сукупності ознак об'єктивного та суб'єктивного походження, що характеризують те чи інше діяння саме як адміністративне правопорушення (проступок) [7, с. 16]. Автори науково-практичного коментаря зазначають, що Як і склад злочину, адміністративне правопорушення можна визнати таким, що пов'язане з корупцією, лише за умов наявності чотирьох обов'язкових елементів: об'єкта посягання, об'єктивної та суб'єктивної сторони й суб'єкта правопорушення. Родовий об'єкт усіх таких правопорушень становлять суспільні відносини, що виникають з приводу дотримання вимог, заборон й обмежень, встановлених законодавством у сфері запобігання корупції [1].

Тобто, аналізуючи позиції деяких науковців, можна зробити висновок, що юридичний склад адміністративних правопорушень – це сукупність характерних об'єктивних та суб'єктивних ознак, за обов'язковою наявністю яких вчинене протиправне діяння слід необхідно кваліфікувати саме, як адміністративне правопорушення.

Не викликає й заперечень те, що до об'єктивних елементів складу адміністративного правопорушення, зокрема пов'язаного з корупцією, належать об'єкт та об'єктивна сторона, а до суб'єктивних – суб'єкт та суб'єктивна сторона [5].

Загальноприйнятим є той факт, що об'єктом фактично будь-якого правопорушення є те на що посягає певна особа, коли вчиняє протиправне діяння. Як зазначає Міловідова С.В. під «об'єктом» слід розуміти сталі зв'язки та залежності, які утворюють базову структуру соціальної організації і щодо яких заподіюється шкода або створюється реальна загроза такого заподіяння; при цьому передбачається, що згадані зв'язки і стосунки визначені законодавцем як такі,

що потребують захисту й охорони через контрольну, юрисдикційну, адміністративно-примусову діяльність [7, с. 19]. У теорії адміністративного права зазначається, що залежно від ступеня конкретизації розрізняють загальний, родовий, видовий і безпосередній об'єкти правопорушення (загальний – уся сукупність суспільних відносин, що охороняються адміністративним законодавством; родовий – група однорідних зав'язків, що передбачена конкретно орієнтованими адміністративно-правовими нормами; видовий – умовно відокремлена група специфічних відносин у рамках їх певного роду (наприклад, приватно-правові відносини в загальній системі відносин власності – тією мірою, якою останні піддані адміністративно-правовому регулюванню та адміністративно-правовому захисту); зрештою, безпосередній об'єкт – конкретні, персонально визначені стосунки і зв'язки, стан існування і функціонування конкретних суб'єктів як елементів соціальної структури, що зазнають деформації, руйнування, чи усталеного порядку здійснення в результаті скоєння адміністративно-правового проступку) [7, с. 12].

Що стосується об'єкту корупційного правопорушення, то Рогульський С.С. зазначає, що об'єктом будь-якого корупційного правопорушення є встановлений порядок управління в державі, оскільки: по-перше, особи, які вчиняють корупційні правопорушення, наділені певними владними повноваженнями та діють від імені держави або певних утворень (органів місцевого самоврядування), та які представляють суспільні, а не особисті інтереси, тобто відносини, на які посягає правопорушення, мають суспільний характер; по-друге, корупційні діяння, незалежно від їх прояву, полягають у незаконному використанні наданих владних повноважень за певну матеріальну чи нематеріальну винагороду для себе або для своїх близьких, тобто є певна угода про «продаж» владних повноважень [9, с. 57–58]. Автори монографії зауважують, що таке визначення можна інтерпретувати й для правопорушень, пов'язаних із корупцією, оскільки очевидним є те, що вони також пов'язані з виконанням особою визначених владних повноважень, і відмінним у цьому разі є лише те, що правопорушення, пов'язані з корупцією, безпосередньо не пов'язані з одержанням матеріальної чи нематеріальної винагороди за здійснення таких владних повноважень. На підставі зазначеного родовим об'єктом правопорушень, пов'язаних із корупцією автори визначають суспільні відносини у сфері запобігання порушенню встановлених Законом України «Про запобігання корупції» вимог, заборон та обмежень, застосування превентивних механізмів щодо таких порушень, а також усунення наслідків правопорушень, пов'язаних із корупцією [5].

Аналізуючи Закон України «Про запобігання корупції», а також Главу 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення, можна сказати, що об'єктом будь-якого адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією є ті чи інші суспільні відносини, щодо запобігання конкретному правопорушенню, встановленої вимоги, заборони чи обмеження законодавства у сфері запобігання та протидії корупції, які є індивідуальними для кожного із видів таких правопорушень. В статті 172-4 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. В статті 172-5 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків. В статті 172-6 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню вимог фінансового контролю. В статті 172-7 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. В статті 172-8 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню законодавства щодо незаконного використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень. В статті 172-8-1 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушенню встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. В статті 172-9 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері невжиття заходів щодо протидії корупції. В статті 172-9-1 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням. В статті 172-9-2 об'єктом правопорушення є суспільні відносини, що виникають у сфері запобігання порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля.

Відповідно, об'єктом адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією є коло суспільних відносин, що підлягають врегулюванню нормами адміністративного права та завдають шкоди чинному правовому порядку шляхом вчинення неправомірних корупційних діянь.

Список використаних джерел:

1. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією: наук.-практ. комент. / С.С. Чернявський, Р.А. Сербин, І.Д. Пастух та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 90 с.
2. Цабєка К.Є. Юридичний склад адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. *Серія: Право*. 2020. № 2 (68). С. 112–117.
3. Белікова О.В. Юридичний склад адміністративного правопорушення. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2013. № 3 (41). С. 22–28.
4. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В.В. Галунько, П.В. Діхтієвський, О.В. Кузьменко, С.Г. Стеценко та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
5. Франчук В.В., Корецька-Шукєвіч Д.Д. Правопорушення, пов'язані з корупцією: адміністративно-правові засади протидії : монографія. Варшава : ЛьвДУВС, 2021. 183 с.
6. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
7. Міловідова С.В. Попередження та протидія адміністративним правопорушенням в Україні / Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». К., 2016. 231 с.
8. Шестопалова Л. Відмежування корупційних правопорушень від правопорушень, пов'язаних із корупцією. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 193–197. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip/2017/5/44><http://pgpjournal.kiev.ua>.
9. Рогульський С.С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2005. 187 с.